

ATOMÜZLET – BOMBAÜZLET?*

Fleischer Tamás

A Népszabadság 1991. július 3-i számában hosszabb interjú jelent meg a Francia Elektromos Művek (EdF) nemzetközi igazgatójával (Atomüzlet a láthatáron). Mivel az utóbbi időben ez a szervezet nagyon élénken próbálja befolyásolni mind a magyar döntéshozókat, mind pedig a magyar közvéleményt, talán nem felesleges hazai szemszögből, a potenciális vevő oldaláról nézve is bemutatni, hogy hogyan értékelhető az "atomüzlet".

Franciaországot kétszer érte olyan sokk az elmúlt évtizedekben, ami döntően és hosszú távon meghatározta az ország választott energiapolitikáját.

Az első sokk a hatvanas évek elejére alakult ki, amikor Algéria függetlenné vált és Franciaország ennek következtében elvesztette "hazai" olaj- és gázkészleteit. A másik sokkot az 1973-as olajár-robbanás okozta. Ekkorra Franciaország energetikai függősége jelentősen nőtt. Számos atomerőműve már épült, de az összes energiafelhasználásának csak a 25%-át fedezte hazai forrásból. (A hasonló adat 1965-ben még 50% volt, ma Franciaországban ismét 50%, Magyarországon 40%) Mindenki az energiahiányról beszélt, ezért a politikailag megfelelő légkörben csak elő kellett húzni a kész terveket a további atomerőművekre.

Mára Franciaország az elektromos energia 75%-át állítja elő nukleáris erőművekben. Ezt megközelítő arány is csak Belgiumban fordul elő (60%), amit Magya-

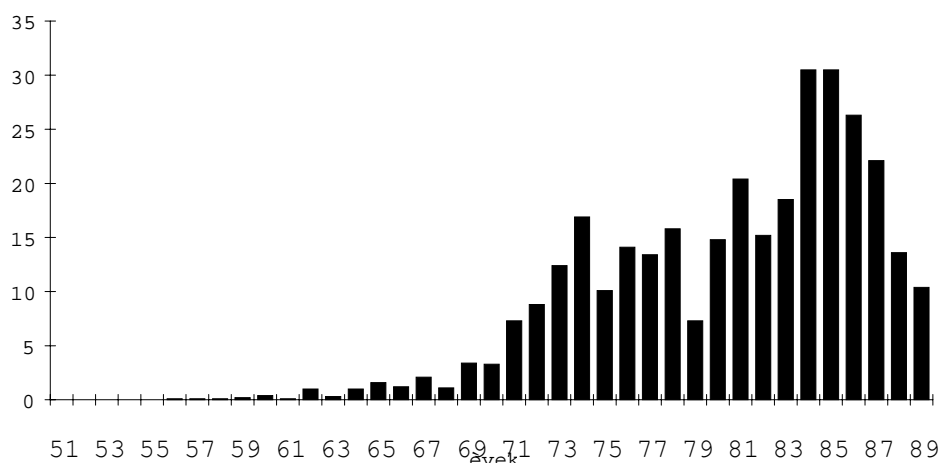
* Megjelent kis rövidítéssel és ábrák nélkül a Népszabadság 1991 július 17.-i számában. A második ábra megjelent a Pesti Hírlap 1991 augusztus 2.-i számában.

rország 50%-kal követ, Dél-Korea pedig megközelíti az 50%-ot. Utánuk újabb szünet következik a ranglistán. A világátlag 17%, a minden negyedik erőművet birtokló Egyesült Államok is alig lépi túl a 20%-ot.

Vajon azok lehetnek-e büszkék, akik vezetik ezt a sort? Attól tartok, inkább úgy járunk, mint az elmúlt évtizedek ipari statisztikáival: büszkén mutatta ki az összehasonlítás az acéltermelés, vagy a szerszámgép-gyártás növekedését a szocialista országokban, miközben a fejlett országok már tudatosan építették le ezeket az iparágakat.

Két ábra segít abban, hogy a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség adatai alapján tendenciájában lássuk a nukleáris energiaipar fejlődését. Az első ábra az atomerőművek átadását, hálózatba kapcsolását mutatja be az egész földön az 1951-es első reaktortól kezdve. A lendületes emelkedés 1986-ban megtorpant, és ahogy az ábrán látható, azóta rohamos a visszaesés.

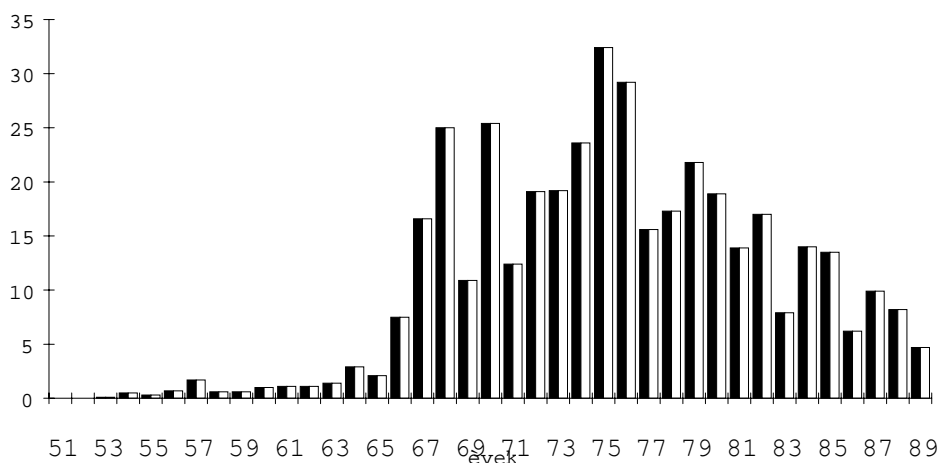
Nukleáris erőművek átad

Az évszám alapján azt gondolhatjuk, hogy Csernobil hatása érvényesül ebben. A másik ábra azonban igazolja, hogy nem átmeneti megtorpanásról van szó. Az erőmű-építkezések megkezdését mutató diagramból jól látható, hogy már 1976 óta folyamatosan csökken az új megrendelések száma. Nyugodtan kijelenthetjük, hogy ez az energiatermelési mód már túljutott életciklusa delelőjén. Ebben a fázisban szoktak a fejlett országokban túladni ipari termelőberendezéseiken, eladni a teljes technológiát, gyárat, fejlesztést olyan országokba, ahol még akad rá vevő. Ám egy atomerőmű veszélyesebb termelőberendezés, mint egy autógyár, vagy egy textilüzem, amit aggo-

dalom nélkül kitelepítenek bárhová a harmadik világba. Valószínűleg az atomerőművek életciklusának a lefutó ága sokkal rövidebb lesz. Egyszerre azt fogjuk észrevenni, hogy a fejlett világ morális pressziót gyakorol a föld fejletlenebb térségeire előbb a nukleáris hulladékok szállításának a megszüntetése, aztán az előállítás csökkentése érdekében. A vesztesek azok lesznek, akik akkoriban még számítanának erőműveik energiatermelésére, netán épp a beruházási hiteleiket próbálnák az ott termelt energiával törleszteni.

Nukleáris erőművek építésének ke

Lehet, hogy így lesz, mondhatják a kételkedők, de mi most vagyunk bajban, rajtunk most segítene az atomenergia-termelés megvétele. Vajon igaz-e ez? (Igaz-e amit sugallnak politikusainknak, nevezetesen, hogy egyrészt hasonló bajban vagyunk, mint Franciaország a két sok idején, másrészt, hogy ebből az a kiút, amit Franciaország választott?)

Egyszer már - 1973 és 1979 között - elhitte az akkori politikai vezetés, hogy az a kedvező, ha függetlenek tudunk maradni a világban kialakult energiaáraktól. Természetesen nem tévesztem össze az egyoldalú naturális függést a világpiactól való általános függéssel. Egyetérttek azzal, hogy meg kell teremteni az energiahordozókban és forrásországokban egyaránt diverzifikált import lehetőségét, és természetesen az ezzel versenyképes hazai termelés sem kerülhet hátrányba. De ami ezen túl van, azaz a hazai energiatermelés erőltetett fejlesztése, az már egy más célt szolgál. Az EdF igazgatója a riportban ki is mondja, hogy Franciaországban az atomerőműveknek köszönhetően alacsonyabbak az energiaárak, mint más országokban. (Nem teszi hoz-

zá, hogy az "olcsó" francia energiatermelés mellett ma a magyar bruttó államadósság közel kétszeresét teszi ki az EDF adóssága!)

Ha nagy állami ráfordítással alacsonyan tartanánk az energia árát, akkor megint magunkat csalnánk csapdába. A világ régen elindult egy másik úton, ahol a magasabb árakhoz alkalmazkodott a nemzetgazdaságok szerkezete, a fogyasztási modell, az energiafelhasználás csökkenő szintje. Ha ebben a világban mi a viszonylag olcsóbb energiánkkal akarunk versenyképesek maradni, akkor éppen az elavult, energiaigényes termelést fogjuk magunkhoz vonzani, amivel tartósítjuk vagy fokozzuk a lemaradásunkat. Ma a keleteurópai gazdaságok közel azonos egy főre jutó energiafelhasználással fele-harmada annyi értéket képesek előállítani, mint a piacgazdaságok. Éppen arra kellene ösztönzőket találni, hogy kiaknázzuk az energiapazarlás felhasználásában rejtőző tartalékokat, nem pedig az ellenérdekeltséget tartósítani!

Ma Magyarország az összes felhasznált energia 60%-át importálja. Valóban fontos - és összhangban van az Ipari Minisztérium legújabb energiapolitikája első helyen említett alapelvével - az egyoldalú függőség oldása. Azonban a paksi atomerőmű tervezett bővítése ezt a (szovjet importon nyugvó) függőséget rövid távon nem csökkenti, hosszabb távon pedig egy másik egyoldalú függőségre cserélné fel: a hazai villamosenergia-termelés kétharmada egyetlen nukleáris forrásból, és az ország egyetlen pontjáról származna. Emellett az atomerőmű létesítése teljes mértékben ellentmond az említett hivatalos koncepció két másik alapelvének is: nem szolgálja az energiatakarékosságot, és nem felel meg a rugalmas, az igényeket követő fejlesztés elvének sem. (Több alappillér nincs is a koncepcióban)

Ha viszont mindennek az ellenkezője a cél, akkor valóban nem rossz első lépésnek, hogy minden takarékoskodásra vonatkozó elemzésnek is elébevégya, a drága, rugalmatlan, csak monopoliumpént működtethető, kibontakozási céljainknak és energiapolitikai alapelveinknek ellentmondó, a környezetre és a jövőre nézve kétes kimenetelű atomenergia alapú áramtermelés mellett kötelezzük el magunkat.

1991 július 8.